

Rođeni slobodni? Iskustvo odrastanja današnje djece

Rita Haberkorn

Rita Haberkorn promišlja o ograničenjima koja prate odrastanje djece danas te o načinima kako na ove izazove mogu odgovoriti dječji vrtići i lokalne zajednice.

Tijekom povijesti i kroz razne kulture djeca su se igrala, iako se mjesto i vrijeme za igru razlikovalo. Njemačka su djeca u 19. stoljeću značajan dio djetinjstva provodila radeći u tvornicama, rudnicima i kućnim manufakturama.

Danas djeca imaju pravo na javne vrtiće i škole, i oni su za djecu od treće godine života postali dio svakodnevnog života - kao mjesta u kojima se u partnerstvu odgajatelja i roditelja nadograđuje obiteljski odgoj.

Vrtić kao 'standardizirani' životni prostor

Dječji vrtići mogu biti veliki ili mali. Djeca u vrtićima u seoskim sredinama mogu imati pristup bogatijem vanjskom prostoru za igru i često ići na kraće izlete u prirodu. No, prometne ceste mogu ograničiti dječje istraživanje prostora i okoliša na isti način, bez obzira živjeli oni u gradu ili na selu. Unutrašnjost vrtića se ne mora nužno razlikovati, bez obzira na mjesto u kojem se nalazi - ona reflektira pedagoški koncept kojeg odgajatelji zastupaju, njihove ideje o načinu korištenja prostora kao i prepoznatljiv rukopis arhitekata koji svoj trag ostavljaju u dizajnu i opremi tih interijera kako bi prenijeli koncept koji se zastupa i istovremeno odgovorili na rastuće zahtjeve zdravstvenih i sigurnosnih preduvjeta. U kojoj mjeri ovakav interijer i njegova primjena odražavaju specifičnost lokalne zajednice, njezinu povijest, kulturu i druge karakteristike? Pronalazimo li u okruženjima za djecu raznolikost koja odražava njihovu različitost? Ostavljaju li ovi pedagoški strukturirani i dizajnirani prostori dječjih vrtića ikakvog prostora za dječje iznenađenje i nepredvidivosti?

Dječji prostori za boravak su maleni otoci koje su definirali odrasli
Danas djeca rijetko susreću vršnjake

u svom neposrednom susjedstvu. Planiranje i gradnja gradova prilagođeni su automobilima, kao glavnim prometnim sredstvima. Sudjelovanje djece u aktivnostima poput gimnastike, nogometa ili baleta - pa čak i boravak na dječjim igralištima - ovise o roditeljima i njihovom prijevozu. Ove se dječje aktivnosti obično provode na mjestima koja su zatvorena i natkrivena.

Ta mjesta su 'otoci' kojima upravljaju odrasli i na kojima djeca provode prethodno definirano, isplanirano vrijeme. Teško da postoje prostori namijenjeni djeci koje nisu definirali isključivo odrasli. Čak i boravak u dječjoj sobi s bliskim prijateljima odvija se nadohvat oka i uha odraslih ili pod njihovim nadzorom.

Manja djeca uživaju telefonom sama organizirati svoje druženje i igru s drugom djecom, te ako im roditelji dopuste i podrže ih, ona mogu razviti sposobnosti samostalnog organiziranja vlastitog slobodnog vremena. Vrtić na neko vrijeme postaje središnje mjesto u njihovom životu, gdje se grade prijateljstva i gdje djeca sama oblikuju vlastiti svijet - ako im odrasli dopuste, te ako ih odgajatelji u tome podrže.

Otvaranje vrata i gradnja mostova
Prema dobro poznatoj poslovice afričkog plemena Ashanti, 'za odgoj djeteta treba cijelo selo', dakle za odgoj djeteta odgovorna je cjelokupna zajednica, a ne samo obitelj. Djeci je ljepše odrastanje uz drugu djecu, ali trebaju i odrasle koji će s njima biti povezani i odnositi se prema njima s uvažavanjem, bez obzira na druge namjere, poput odgoja i učenja. Djeca trebaju zajednicu ljudi različitih dobnih skupina, trebaju prijatelje i sudionike u igri. Godinama je u Njemačkoj vrtić bio definiran kao otok s pojačanim pedagoškim djelovanjem prema

djeci, izoliran od vanjskog svijeta. Danas se ta definicija promijenila, te vrtić ima funkciju mjesta na kojem dijete uspostavlja nove odnose i u kojem se odvija razmjena iskustava s roditeljima - vrtić je postao mjesto susreta roditelja cijelog mjesta, u kojem djeca odrastaju zajedno. To je rezultat četrdesetogodišnje reforme odgojno-obrazovnog sustava u Njemačkoj, na koju je veliki utjecaj imao poznati pedagog Jürgen Zimmer, koji je i sam isticao kako takav model otoka ne nudi dobru pripremu djeteta za život. Tražio je da se 'poruše zidovi oko vrtića i dopusti životu da uđe u njih'.

Što to znači da u jaslice i vrtiće uđe život? Može značiti da se organiziraju sportska ili glazbena događanja, koje bi roditelji organizirali za djecu, te da u takvim sadržajima svi uživaju bez dodatnih troškova. Ili odgajatelji mogu omogućiti djeci stvarne životne situacije izvan vrtića, u kojima bi djeca odlučivala bez strogog nadzora odraslih. Jedan takav primjer možemo vidjeti u malenom mjestu u njemačkoj pokrajini Rhineland-Palatinate, u kojem odrasli i djeca zajedno osmišljavaju i dizajniraju lokalno igralište. Ovakve prilike omogućuju djeci da shvate kako njihove ideje i iskustva odrasli shvaćaju ozbiljno i kako one pridonose oblikovanju njihova društvenog okruženja.

Otvaranje vrtića na ovakav način omogućava razvoj cijelog niza povezanosti sa susjedima i lokalnom zajednicom. To pomaže vrtićima da istraže i razviju svoje lokalne i regionalne osobitosti - da evoluiraju u mjesto koje će davati važan doprinos svojoj zajednici.

Rita Haberkorn je profesorica predškolske pedagogije.
haberkorn.ista@gmx.de